

Дейности по опазване на здравето

1. Обща характеристика

а) *Обща отговорност:*

Държавните органи и институции:
планират, разработват и провеждат политика, насочена към опазване здравето на гражданите

б) *държавни органи:*

- Министърът на здравеопазването:

ръководи националната система за анализ, оценка и контрол на шума в урбанизираните територии и обществените сгради, замърсителите в храните и питейните води;

анализира и оценява факторите на жизнената среда на национално равнище в годишен доклад и предлага мерки за ограничаване на вредното им въздействие върху здравето на гражданите;

организира провеждането на епидемиологични проучвания за установяване на зависимост между замърсяването на околната среда и здравното състояние на населението;

- Регионалните здравни инспекции (РЗИ):

наблюдават, анализират и оценяват факторите на жизнената среда на територията на областта и предлагат мерки за ограничаване на вредното им въздействие върху здравето на гражданите.

2. Осигуряване на здравословна жизнена среда

а) *съдържание на дейността:*

- анализ, оценка и контрол на *шума* в урбанизираните територии и обществените сгради (чл. 32, ал. 1 ЗЗ);

- анализ, оценка и контрол на *замърсителите* в храните и питейните води (чл. 32, ал. 1 ЗЗ);

- установяване на *здравни изисквания за обектите* с обществено предназначение, продуктите и стоките със значение за здравето на човека и за дейностите със значение за здравето на човека, както и максимално допустимите нива на фактори на жизнената среда (чл. 34, ал. 2 ЗЗ);

б) *легални понятия:*

- обекти с обществено предназначение (параграф 1, т. 9 ДР ЗЗ):

водоизточници и минерални водоизточници, водоснабдителни обекти и съоръжения за питейно-битово водоснабдяване;

плувни басейни, плажове и места за къпане;

средства за подслон - хотели, мотели, вилни и туристически селища, места за настаняване - пансионни, общежития за възрастни, почивни станции, семейни хотели,

самостоятелни стаи, вили, къщи, бунгала, къмпинги, както и туристически хижи - туристически хижи, туристически учебни центрове и туристически спални;

спортни обекти - стадиони, спортни зали, игрални площадки, фитнес центрове и зали; театри, кинозалони, концертни зали, читалища, компютърни и Интернет зали, игрални зали;

бръснарски, фризьорски и козметични салони, солариуми, ателиета за татуировки и поставяне на обици и други подобни изделия на различни части на тялото, СПА и уелнес центрове, обществени бани, перални, сауни, обществени тоалетни;

гrobiщни паркове;

предприятия за производство и търговия на едро с лекарствени продукти и медицински изделия, аптеки, дрогерии и оптики;

предприятия за производство, съхраняване и търговия с козметични продукти;

железопътни гари, летища, пристанища, автогари, метростанции;

специализираните институции за предоставяне на социални услуги - домове за деца, домове за възрастни хора с увреждания, социалните учебно-професионални центрове, домове за стари хора, приюти и центрове за временно настаняване;

транспортни средства за обществен превоз - влакове, самолети, кораби, автобуси, трамваи, трелеи, метростанции, транспортни средства със специално предназначение - санитарни автомобили за болни, лекарства и консумативи, автомобили за превоз на храни, автомобили за превоз на тленни останки;

предприятия за производство, съхраняване и търговия с храни, заведенията за хранене и развлечения, както и заведения за хранене, прилежащи към туристически хижи - туристически столови, туристически бюфети и туристически столови със сервитьорско обслужване, обекти за производство, съхранение и търговия с материали и предмети за контакт с храни;

детски ясли и градини и заведения за социални услуги за деца и ученици, училища и висши училища, ученически и студентски общежития, школи - музикални, езикови, спортни, бази за детски и ученически отдих и туризъм, и центрове за работа с деца;

лечебни и здравни заведения, здравни кабинети и обектите, в които се прилагат неконвенционални методи за благоприятно въздействие върху индивидуалното здраве;

обекти с източници на йонизиращи лъчения;

селскостопански аптеки.

- *факторите на жизнената среда* (параграф 1, т. 12 ДР 33):

води, предназначени за питейно-битови нужди;

води, предназначени за къпане;

минерални води, предназначени за пиене или за използване за профилактични, лечебни или за хигиенни нужди;

шум и вибрации в жилищни, обществени сгради и урбанизирани територии;

йонизиращи лъчения в жилищните, производствените и обществените сгради;

нейонизиращи лъчения в жилищните, производствените, обществените сгради и урбанизираните територии;

химични фактори и биологични агенти в обектите с обществено предназначение;

курортни ресурси;

въздух.

- *продукти и стоки със значение за здравето на човека* (параграф 1, т. 10 ДР 33):

храни, добавки в храни, материали и предмети, предназначени за контакт с храни;

лекарства;
козметични продукти;
химични вещества и препарати;
дрехи втора употреба;
санитарно-хигиенни материали (дамски превръзки, тампони, бебешки еднократни пелени и еднократни пелени за възрастни, влажни кърпички за кожата);

- *дейности със значение за здравето на човека* (параграф 1, т. 11 ДР 33):
устройство на урбанизираните територии;
проектиране, строителство, реконструкция, разширение, въвеждане в експлоатация на жилищни сгради и обекти с обществено предназначение;
поддържане чистотата на населените места от общините;
изпълнение на имунизационния календар на Република България;
недопускане и ограничаване на вътрешноболничните инфекции в лечебните заведения;
извършване на дезинфекция, дезинсекция и дератизация;
изготвяне и спазване на седмичните учебни разписания;
спазване на физиологичните норми за организирано хранене на групи от населението;
дейността на службите по трудова медицина;
дейността с опасни отпадъци от лечебните и здравните заведения;
спазване на изискванията за осигуряване здравословно хранене на групи от населението.

в) мерки за контрол:

- *задължителни предписания:*

При неспазване на здравните изисквания за обектите с обществено предназначение, за продуктите, стоките и дейностите със значение за здравето на човека и на максимално допустимите нива на факторите на жизнената среда държавните здравни инспектори дават задължителни предписания и определят срок за отстраняване на нарушенията (чл. 38, ал. 1 33);

- *заповед за спиране* експлоатацията на обекта/части от него или на дейността:

При неизпълнение на задължителните предписания в определения срок директорът на РЗИ, съответно директорът на НЦРРЗ, издава заповед за спиране експлоатацията на обекта или на части от него или за спиране на съответната дейност до отстраняване на нарушенията (чл. 38, ал. 2 33).

- *писмено предписание за спиране реализацията* на стоки:

При съмнение за безопасността на продукти и стоки със значение за здравето на човека държавният здравен инспектор:

- *заповед за преработка, използване за други цели* в преработен или непреработен вид или *унищожаване* на продуктите и стоките със значение за здравето на човека

В случай че от резултатите от лабораторните изследвания и експертната се установи, че продуктите и стоките не съответстват на здравните изисквания, държавният здравен инспектор предлага да бъде издадена заповед за преработка, използване за други цели в преработен или непреработен вид или унищожаване на продуктите и стоките със значение за

здравето на човека (чл. 41, ал. 2 33).

3. Здравна профилактика

3.1. Дейности за въздействие върху рискови за здравето фактори

а) **тютюнопушенето**, злоупотребата с **алкохол** и недопускане употребата на **наркотични вещества**:

- национални програми

- регионални програми

- целево финансиране

б) мерки:

- **забрана на продажба** на а алкохолни напитки на:
лица под 18 години;
лица в пияно състояние;
територията на детските градини, училищата, общежитията за ученици, лечебните заведения;

спортни прояви;
обществени мероприятия, организирани за деца и ученици;

- **изисквания към рекламата** на спиртни напитки:
забрана на пряката реклама на спиртни напитки;
непряката реклама на спиртни напитки и рекламата на вино и бира не може:
да е насочена към лица под 18-годишна възраст, както и да се излъчва в предавания или да се публикува в печатни издания, предназначени за тях;
да използва лица под 18-годишна възраст като участници;
да свързва употребата на алкохолни напитки със спортни и физически постижения или с управление на превозни средства;
да съдържа неверни твърдения относно полза за здравето, социално или сексуално благополучие или да представя въздържанието или умереността в отрицателна светлина.
не може да се излъчва в радио- и телевизионни предавания преди 22,00 часа.

- **забрана на тютюнопушенето**:

Забранява се тютюнопушенето в закритите обществени места, включително обществения транспорт, и закритите работни помещения, като изключения се допускат само в следните случаи:

! закритите обществени места, в които се допуска по изключение тютюнопушене, са:
местата за настаняване и средствата за подслон;
залите за консумация на място в определени видове заведения за хранене и развлечение - ресторанти, питейни заведения, кафенета, кафе-клубове (с изключение на интернет кафе-клубовете, кафе-клубовете за игри и кафенетата в спортни зали) и барове;
сградите на железопътни гари, летища, морски гари и автогари;
плавателните съдове.

3.2. Контрол върху заразните болести

а) *граничен здравен контрол*;

б) *задължителни имунизации*;

Министърът на здравеопазването определя с наредба лицата, които подлежат на имунизации, както и реда, начина и сроковете за извършване на:

- задължителни *планови* имунизации и реимунизации, включени в имунизационния календар на Република България;
- *целеви* имунизации и реимунизации, които се извършват по специални показания;
- *препоръчителни* имунизации.

в) *регистрация и отчет*:

на болните от заразни болести, контактните с тях лица и заразноносителите на болести, определени с наредба на Министъра на здравеопазването (Наредба № 21 от 18.07.2005 г. за реда за регистрация, съобщаване и отчет на заразните болести - Издадена от министъра на здравеопазването, обн., ДВ, бр. 62 от 29.07.2005 г., в сила от 1.01.2006 г. и Наредба № 47 от 11.12.2009 г. за условията и реда за изследване, съобщаване и отчет на заразеност с вируса на синдрома на придобитата имунна недостатъчност - Издадена от министъра на здравеопазването, обн., ДВ, бр. 103 от 29.12.2009 г.).

г) *задължителна изолация и болнично лечение*:

д) *дезинфекция, дезинсекция и дератизация*;

е) *противоепидемични мерки* (чл. 63 ЗЗ):

3.3. Защита от въздействието на йонизиращи лъчения

а) *съдържание* на защитата:

- контрол на *факторите на работната и жизнената среда* за определяне и намаляване на облъчването на лица от източници на йонизиращи лъчения;
- *медицинско наблюдение* на лицата, които работят с източници на йонизиращи лъчения (осъществява се от НЦРРЗ и от лечебните заведения, които отговарят на определени изисквания);
 - *дозиметричен контрол* за определяне на вътрешното и външното облъчване на лицата, които работят с източници на йонизиращи лъчения;
 - *оценка на облъчването и на радиационния риск* на населението като цяло или на групи от него;
 - *медицинско наблюдение* на лицата, облъчвани с източници на йонизиращи лъчения при медицински изследвания или лечение;
 - *медицинско осигуряване* на обществото, на отделни групи от него и на лицата, които работят с източници на йонизиращи лъчения, в случаите на радиационна авария.

б) медицинско облъчване с източници на йонизиращи лъчения

- *изисквания:*

дадено е съгласие, като лицата, на които се прилага медицинско облъчване, имат право по всяко време да откажат диагностика и лечение, свързани с облъчване с йонизиращи лъчения. Изключение: при извършване на медикоправни процедури на лица, срещу които е образувано наказателно производство (не се извършват само ако експерт установи наличието на противопоказания);

предписва се и се провежда от лекари или лекари по дентална медицина. Облъчване с йонизиращи лъчения на деца като част от програма за здравен скрининг, както и облъчването, свързано с високи дози за пациента, се извършва само от специалисти, преминали допълнително специализирано обучение;

не се извършва медицинско облъчване с йонизиращи лъчения на бременни жени, освен в случаите, когато съществува сериозна опасност за живота или здравето им. При извършване на облъчване с йонизиращи лъчения на жена в репродуктивна възраст медицинските специалисти са длъжни да се осведомят дали тя е бременна;

когато при лечение или след диагностика с радиоактивни вещества пациентът се намира в домашни условия, медицинският специалист, отговорен за лечението или диагностиката, е длъжен да предостави на пациента писмена инструкция за ограничаване облъчването на членовете от семейството или на лицата, които се грижат непосредствено за него;

министерството на здравеопазването създава и поддържа регистър на лицата, които работят или са работили в среда на йонизиращи лъчения.

3.4. Защита на здравето на гражданите при извършване на дейности с азбест и азбестосъдържащи материали

а) разрешителен режим:

Дейностите по разрушаване или отстраняване на азбест и/или азбестосъдържащи материали от сгради, конструкции, предприятия, инсталации или кораби се извършват след получаване на разрешение от директора на РЗИ, на чиято територия се извършват.

б) обучение

Извършва се обучение.

Нормативни актове:

ЗЗ – Закона за здравето;

Наредба № 21 от 18.07.2005 г. за реда за регистрация, съобщаване и отчет на заразните болести - Издадена от министъра на здравеопазването, обн., ДВ, бр. 62 от 29.07.2005 г., в сила от 1.01.2006 г.

Наредба № 47 от 11.12.2009 г. за условията и реда за изследване, съобщаване и отчет на заразност с вируса на синдрома на придобитата имунна недостатъчност - Издадена от министъра на здравеопазването, обн., ДВ, бр. 103 от 29.12.2009 г.